

Dr MILENKO PASINOVIC,

Kotor

**MANIFESTACIONI MOTIVI — NJIHOVI EFEKTI
I FUNKCIJE U VALORIZACIJI FLORISTIČKOG
BOGATSTVA BOKE NA PRIMJERU
»PRAZNIKA MIMOZE«**

Boka Kotorska je jedno od rijetkih područja čije se prirodno bogatstvo ne mjeri obimom moguće fizičke eksploatacije, već vrijednostima motiva i njihovog korišćenja u funkciji turizma. Među mnogim prirodnim motivima, ovom prilikom, ističemo vegetacijski pokrivač, odnosno atraktivnost njegovih florističkih vrsta. Ovakvo opredjeljenje nije posljedica rasprostranjenosti vegetacijskog pokrivača, iako je i u tom pogledu Boka konkurentna nekim regijama na našoj obali, već zastupljenosti rijetkih florističkih vrsta u okviru njega.

Riječ je, prije svega, o kulturnoj vegetaciji kao i o nekim samoniklim vrstama što Boki Kotorskoj u cjelini daje određenu turističku vrijednost i u okviru nje utiče na stvaranje pejzažnih predjela. Raznolikost i bogatstvo florističkih vrsta posljedica je prirodnih i antropogenih faktora. U okviru prvih ističemo klimatske razlike kao posljedicu naglašene vertikalne razuđenosti i mikro-klimatske razlike kao posljedicu horizontalne razuđenosti Boke Kotorske. Antropogeni faktor prisutan je u donošenju i širenju rijetkih florističkih vrsta i gajenju hortikulture kao sastavnog dijela opšte kulture.

Prema tome, na području Boke Kotorske (u okviru kojeg se, po našoj ocjeni) može govoriti o turističkoj valorizaciji tri predione cjeline: mora, obale i planinskog dijela poluostrva Vrmca i zaleđa, u okviru priobalskog dijela kao motivsku vrijednost ističemo florističko bogatstvo vegetacije na području Hercegnovske rivijere i samoniklu zajednicu oleandera (*Nerium oleander*) u blizini Risna.

Planinski dio poluostrva Vrmca (765 m) ističemo zbog motivske vrijednosti borove i kestenove šume u rekreacijske svrhe, dok šume bora munike (*Pinus Leucodermis*) na području Vrbanje i Orjenskog sedla ističemo zato što ova reliktna i endemična vrsta,

na ovom području, dostiže najjužnije rasprostranjenje u primorsko-planinskoj regiji u našoj zemlji, a po svojoj površini od 600 ha i najveće.

Hercegovačka rivijera, a Herceg-Novi posebno, obrastao je gustom suprotropskom i egzotičnom vegetacijom, što sa arhitektonskim i urbanim elementima, daje ovom gradu atribut ambijentalnog motiva. Vegetacijski pokrivač ovog područja rezultat je geoloških, pedoloških, klimatskih i antropogenih faktora.

Rijetko gdje kao na ovom području postoji tako izražena veza klime i vegetacije. Klima je omogućila da uspijevaju određene egzotične vrste, kao što su pojedine biljne vrste indikator mediteranske klime. Tako se po vertikalnoj rasprostranjenosti pojedinih mediteranskih biljnih vrsta (masline) određuje uticaj mediteranske klime koja se na ovom području osjeća do 500 m nadmorske visine.

Uloga antropogenog faktora, prije svega, ogleda se u rasprostranjenosti biljnih vrsta iz drugih na ovo područje. Floristička raznovrsnost i bogatstvo u egzotičnim vrstama javlja se i kao posljedica davnog pomorskog običaja da se iz dalekih zemalja donose karakteristične vrste i zasađuju u parkovima rodnog kraja. Na taj način pomorske veze Boke nijesu imale svoga odraza samo na arhitekturu i umjetnost već i na hortikulturu ovoga kraja.

Vegetacijski pokrivač Herceg-Novog nije isključivo rezultat napred navedenih faktora. Topografski položaj grada, imao je, pored ostalog, uticaj i na ozelenjavanje njegovih površina. Ovo ne samo iz estetskih već i iz praktičnih razloga, tj. u cilju sprečavanja erozije kojom je, zbog nagnutosti ekspozicije, napadnuto područje grada.

Još je jedan razlog uticao na ozelenjavanje grada. Vlasnici zgrada, uporedo sa njihovom izgradnjom, planski su uređivali svoje vrtove, iako na to nijesu bili primoravani nikakvim administrativnim mjerama.

Konačno, Herceg-Novi je punih 210 godina bio pod turskom upravom, pa je i ova činjenica imala u izvjesnom smislu svoga odraza u gajenju zelenih površina oko privatnih kuća.

Kao posljedica navedenih činjenica javlja se sadašnja rasprostranjenost vegetacijskog pokrivača na području grada na površini od oko 50 000 m². Ostali biljni pokrivač čini vangradsko, hotelsko i bolničko, te zelenilo oko stambenih zgrada.

U sastav vegetacije hercegovačkog područja ulazi oko 264 florističkih vrsta, od čega gotovo polovinu čine egzotične vrste. Posebnu florističku vrijednost imaju parkovi i privatni vrtovi. Među parkovima, bogatstvom vrsta (oko 57), uređenošću prostora i površinom (3.000 m²), ističe se park hotela „Boka“ podignut 1908. godine.

Među florističkim vrstama ovog područja, svojom zastupljenošću (oko 10.000 stabala), ističe se mimoza (*Acacia dealbata*). Ova

biljka, porijeklom iz Australije, izuzetno je osjetljiva i traži zaklonjena prisojna mjesta, što joj je na ovom području omogućeno. Cvjeta od januara do marta u vidu grozdastih cvjetova zlatno-žute boje. Njena dekorativna svojstva, te osobina da cvjeta u zimskim mjesecima, doprinijeli su širokom rasprostranjenju ove biljke. Ali, ne samo njene osobine, već i činjenica da su cvjetovi mimoze izuzetno cijenjeni u kontinentalnim dijelovima naše zemlje, dali su praktični značaj gajenju ove biljne vrste. Na trgovima naših većih gradova u unutrašnjosti sve više se mogu naći cvjetovi mimoze. Efekti, koje pojedina domaćinstva ostvaruju prodajom mimoze, nijesu registrovani, ali su značajni ako se ima u vidu da se sa stabla prosječne veličine i starosti može ubrati od 90 do 100 kg cvjetova, što po tržišnim cijenama iznosi 4.500 do 5.000 dinara. Na taj način mimoza postaje sve više komercijalna kultura, koja za razliku od drugih iziskuje manje obrade i rizika. To potvrđuje činjenica da se na Hercegnoj rivijeri, u dužini od 25 km, gaji oko 10.000 stabala mimoze, što praktično znači da na 1 stanovnika ove Rivijere dolazi stablo mimoze.

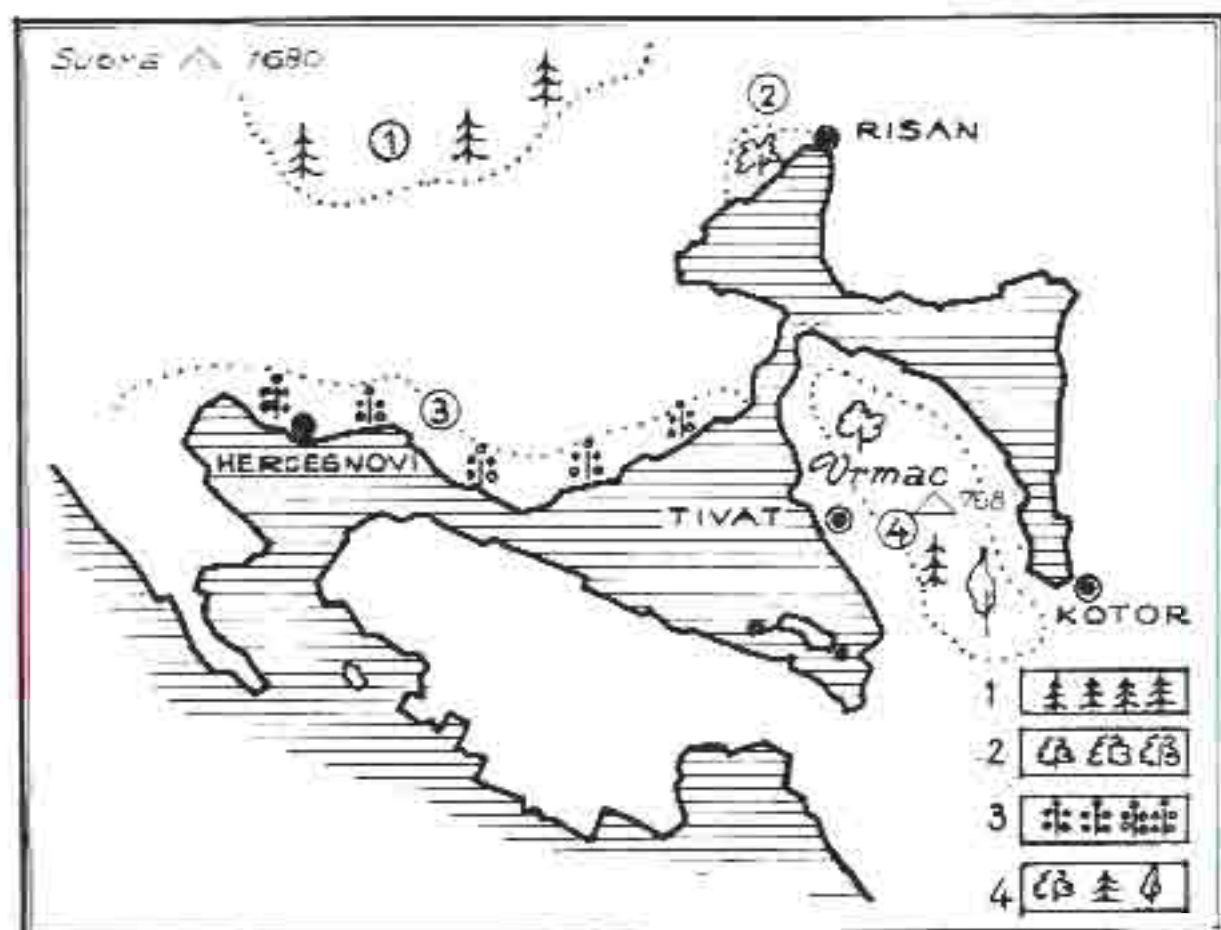
Korist gajenja mimoze nije uočena samo od strane privatnih odgajivača. Poljoprivredni kombinat »Beograd«, koji se ovdje javlja kao jedan od glavnih snabdjevača ugostiteljskih objekata i tržišta poljoprivrednim proizvodima, na parcelama svoje OOUR »Primorje« zasadio je 9.000 m² površine mimozom.

U priobalnom dijelu Boke Kotorske značajnu motivsku vrijednost ima samonikla zajednica oleandera na području Risna. Rijetko gdje, ova biljna vrsta, a u našoj zemlji posebno, raste samoniklo i još na tolikom prostoru. Na dužini od oko 2 km, od Risna do naselja Strp u Risanskom zalivu, kontinuirano se proteže površina pod oleanderom. Donju granicu ove površine čini magistralni put, a gornja se proteže do oko 200 m nadmorske visine i, uglavnom, se poklapa sa granicom lovora. Jasne granice prostiranja oertavaju se u junu, u doba cvjetanja, kada čitav predio dobija izgled svojevrsnog, crvenog pejsaža.

Vegetacioni pokrivač planinskog dijela poluostrva Vrmac (765 m) čine, uglavnom, šume alepskog bora (*Pinus halepensis*), crnog bora (*Pinus nigra*) i čempresa (*Cupressus sempervirens*) u višim i šume kestena (*Castanea sativa*) u nižim visinama. Navedene šume nemaju posebnu florističku vrijednost, a time ni posebnu motivsku. Kada je riječ o vegetaciji ovog područja, ona, u prvom redu, ima ulogu komplementarnog motiva. Naime, poluostrvo Vrmac, pruža izvanredne uslove da postane turističko-rekreativna zona s obzirom na činjenicu da ima nekoliko vrhova koji prelaze 600 m visine, što ga svrstava u red niskih planina klimatski veoma pogodnih za rekreaciju i odmor. Centralni položaj u Bokokotorskom zalivu daje mu karakter izvanrednog vidikovca a komunikacije, što ga spajaju sa glavnim i regionalnim putevima, omogućavaju mu lak pristup.

Floristički su veoma interesantne šume bora munike u planinskom zaleđu Boke, na području Orjenskog masiva, gdje na lokalitetima Vrbanja i Orjensko sedlo dostižu najnižu nadmorsku visinu od 1.300 metara. Šume ovog bora uspijevaju u uslovima alpske klime, što u florističkom i klimatskom smislu predstavlja kontrast priobalskom dijelu, iako je horizontalna udaljenost ova dva predjela oko 20-tak kilometara. Turistička valorizacija planinskog zaleđa Boke, odnosno područja Orjena, moguća je u ukupnoj valorizaciji ovog prostora u okviru nacionalnog parka na čemu se već radi.

Sl. 1. — Geografski raspored pojedinih florističkih vrsta u Boki Kotorskoj: 1 — alepski bor; 2 — oleander; 3 — mimoza; 4 — mješovite šume

I pored veoma velike florističke raznovrsnosti svoju valorizaciju doživljela je mimoza. Ona je postala jedna od vodećih biljnih vrsta na području Hercegnovske rivijere, pa je i manifestacija »Praznik mimoze« u skladu sa njenom funkcijom.

Inicijator proslave »Praznik mimoze« je Skupština opštine Herceg-Novi i Turistički savez Boke. Praznik se proslavlja od 1969. godine. Od samog početka ova manifestacija zamišljena je ne samo kao motivska već i kao propagandna i komercijalna sa jasno definisanim ciljevima i efektima. Broj suorganizatora »Praznik mimo-

ze«, u 1978. godini, povećao se na 52 i obuhvata turističke, ugostiteljske i društvene turističke organizacije, kao i radne organizacije, iz gotovo svih krajeva Jugoslavije.

»Praznik mimoze« počinje 24. januara a završava 5. marta. Osim u mjestima Boke Kotorske, organizuje se još u: Osijeku, Vukovaru, Sarajevu, Konjicu, Mostaru, Beogradu, Zemunu, Titogradu, Danilovgradu, Dubrovniku, Cavtatu, Splitu i Novom Mestu.

»Praznik mimoze« ima sljedeća obilježja:

- manifestaciono;
- propagandno;
- komercijalno;
- kulturno;
- zabavno;
- sportsko.

Manifestaciono obilježje »Prazniku mimoze«, osim cvijetnih povorki, daje berba mimoze koja se organizuje na parcelama PK »Beograd« i izložba cvijeća, kao i folklorne priredbe koje se za ovu svrhu organizuju.

Posebnu pažnju privlači izložba cvijeća koja se organizuje počev od 1975. godine. Na njoj, pored 12 domaćih izlagača, učestvuju i izlagači iz Holandije, Francuske, Italije i Mađarske. Izložba se organizuje na prostoru od 350 m², a redovno je posjeti 10.500 posjetilaca. Osim komercijalnog, izložba ima i propagandni značaj u smislu podsticanja gajenja cvijeća i obogaćivanja novim vrstama. Ali, kroz propagiranje pojedinih florističkih vrsta, propagiraju se i druge prirodne osobenosti područja. Prije svega, riječ je o klimi čiji su indikator pojedine florističke vrste. Jasno je da egzotične biljke, kakve susrećemo u priobalnom pojasu Boke, posebno na Hercegnoj rivijeri, mogu uspijevati pri uslovima koje obezbjeđuje srednja januarska temperatura od 8,6° C, dok bor munika uspijeva u predjelima negativnih vrijednosti srednjih temperatura najhladnijeg mjeseca (srednja temperatura januara na Crkvicama 1097 metara nadmorske visine iznosi — 0,6° C).

Ipak, ova dva kontrasta nijesu našla svoje mjesto, kada je riječ u dosadašnjem propagiranju prirodnih bogatstava Boke, a prilika je da se kroz »Praznik mimoze«, ističući raznolikost florističkih vrsta kao posljedicu klimatskih, orografskih i drugih prirodnih faktora, ukaže na mogućnost različite turističke valorizacije predionih cjelina u Boki Kotorskoj.

U okviru »Praznika mimoze« Turistički savez Boke organizuje sastanke, razgovore, konferencije za štampu, TV i radio emisije, kao i druge oblike i medije za turističku propagandu. Ovim putem plasira se ponuda Bokokotorske turističke regije. U vezi s tim je i komercijalni značaj ovog »Praznika« koji dvostruko utiče na ostvarivanje komercijalnih efekata, neposredno kao manifestacija i posredno kao sredstvo propagande.

Poseban značaj ima kulturna funkcija koju vrši »Praznik mimoze«. Nije samo riječ o organizaciji pozorišnih predstava, slikarskih i izložbi ručnih radova, već i o funkciji u smislu razvijanja kulture njegovanja i gajenja cvijeća.

Zabavno obilježje »Praznik mimoze« ostvaruje se nizom zabavnih priredbi kao što je maskenbal mimoze, zatim gostovanja poznatih pozorišnih i pjevačkih ansambala i dr. koji se organizuju u većim mjestima na području Boke.

Fudbalski turnir i jedriličarska regata koji se organizuju u okviru proslave »Praznika mimoze«, daju mu sportsko obilježje.

Mnoga od navedenih obilježja »Praznika mimoze« pružaju priliku za upoznavanje kulturne baštine naroda i narodnosti Jugoslavije, a istovremeno ih prožima duh bratstva i jedinstva, što je posebna vrijednost i značaj »Praznika mimoze«.

Manifestacije, koje se održavaju u okviru »Praznika mimoze« doprinose upotpunjavanju sadržaja boravka turista.

Neki efekti »Praznika mimoze« mogu se ilustrovati kroz posmatranje ostvarenog prometa posjetilaca, potrošnju ostvarenu u ugostiteljstvu i drugim djelatnostima. Međutim, to nijesu i ukupni efekti. Oni se manifestuju mnogo šire, čak i kroz gradnju određenih objekata o čemu će biti riječi.

U toku zimskog perioda na području Herceg-Novog stalno su otvorena četiri hotela ukupnog kapaciteta 1.195 ležaja. Tokom tri zimska mjeseca u njima se ostvari sljedeći broj noćenja:

Mjesec	G o d i n a			Index 1977/1975.
	1975.	1976.	1977.	
decembar	7.195	1.027	6.768	94
januar	12.966	15.183	16.013	124
februar	9.011	12.275	15.115	167

Iz tabelarnog pregleda jasno se sagledava tendencija najvećeg povećanja ostvarenih noćenja u februaru.

Iako ponudeni smještajni kapaciteti, tokom zimskih mjeseci, nijesu posljedica potražnje učesnika »Praznika mimoze«, očigledno je da ova manifestacija doprinosi stepenu iskorišćenosti raspoloživih kapaciteta, što se vidi iz sljedećih podataka:

Godina	Decembar	Januar	Februar
1975.	54 ^{0/0}	74 ^{0/0}	53 ^{0/0}
1976.	32 ^{0/0}	68 ^{0/0}	72 ^{0/0}
1977.	46 ^{0/0}	64 ^{0/0}	76 ^{0/0}

Navedeni podaci ukazuju na stalnu tendenciju povećanja iskorišćenosti hotelskih kapaciteta u februaru, čiji se procenat u posljednjoj godini kreće na nivou prosječne godišnje iskorišćenosti

navedenih kapaciteta na Hercegnoj rivijeri. Tako u toku zimskih i dva jesnja mjeseca (X i XI) u 1977. godini ostvareno je preko 25% ukupnih noćenja u hotelima UP «Boka».

Sve ovo govori o značaju koji zimski turizam poprima na području Herceg-Novog u čemu svoj doprinos ostvaruje i «Praznik mimoze».

Učešće mjeseca februara u ostvarenim noćenjima zimskih mjeseci po godinama u hotelima UP «Boka» izgleda ovako:

	G o d i n a			Index 1977/1975.
	1975.	1976.	1977.	
Ukupno ostvarena noćenja	411.572	479.329	491.535	119
Ostvarena noćenja u februaru	9.011	12.275	15.115	167
Učešće februara u ukupnim noćenjima u %	2,19	2,56	3,08	

Posmatrajući ostvarena noćenja u februaru u posljednje tri godine, zapažamo stalni porast broja noćenja ostvarenih u februaru, tako da je u 1977. godini u ovom mjesecu ostvaren porast od 67% u odnosu na februar 1975. godine. Adekvatno tome, u porastu je i relativno učešće februara u ukupno ostvarenim noćenjima u posljednje tri godine. Dok je broj ukupnih noćenja ostvarenih u hotelima u posljednje tri godine, rastao po stopi od 6,33 dotle je učešće februara u ukupnim noćenjima raslo po stopi od 22,66 ili 3,5 puta većoj od stope po kojoj su rasla ukupna noćenja. Analizirani podaci su veoma indikativni, jer jasno govore da je povećanje učešća februara u ukupnim noćenjima rezultat «Praznika mimoze», odnosno jedan od efekata ove manifestacije.

Podaci o ostvarenoj potrošnji u ugostiteljstvu tokom tri zimska mjeseca dosta su indikativni.

	G o d i n a		
	1975.	1976.	1977.
januar	2,305.925	3,202.601	4,339.303
februar	1,799.056	2,938.434	4,429.225
mart	1,705.887	2,835.220	3,853.074

Porast ostvarene potrošnje u 1977. godini odraz je ne samo povećanog broja posjetilaca već i povećanja cijena ugostiteljskih usluga kao i inflatornih kretanja. Podaci su indikativni, jer jasno ukazuju na veći promet u februaru u posmatranim godinama u odnosu na mart, što je posljedica povećanog prometa posjetilaca

u vezi sa »Praznikom mimoze«, dok je manji promet u februaru u odnosu na prethodni mjesec posljedica naplaćene decembarske realizacije u januaru.

Efekti potrošnje ne ostvaruju se samo u ugostiteljstvu, oni se protežu i na druge djelatnosti, prije svega na trgovinu. Stvarne efekte potrošnje teško je utvrditi, posebno kada je riječ o potrošnji koja se ostvaruje u trgovini, još teže kada ova nije objedinjena kao što je slučaj na ovom području. No, to nije ni namjera ovog rada.

Multiplikativni uticaj manifestacije »Praznika mimoze« podstiče i građevinsku djelatnost koja je u funkciji ove manifestacije. Riječ je o izgradnji Cvjetnog centra u Igalu, vlasništvo PK »Beograd«, OOUR »Primorje« iz Herceg-Novog. Centar raspolaže izložbeno-prodajnim prostorom površine 220 m² i 12.000 m² zastakljenih površina pod cvijećem. U njegovu izgradnju investirano je oko 10 miliona dinara.

Povećana potrošnja cvijeća, koja je između ostalog posljedica propagandne funkcije »Praznik mimoze«, kao i povećani interes za gajenjem cvijeća, za povećanjem zelenih površina, opredijelili su investitora za gradnju Cvjetnog centra. Izložbeno-prodajni prostor Cvjetnog centra omogućava kupcu da na licu mjesta razgleda, kupi ili poruči sve što mu je potrebno za njegov vrt ili park. Tržišta Beograda, Zagreba i Sarajeva snabdijevaju se cvijećem proizvedenim u ovom Centru.

Sigurno da ovim što je rečeno nijesu prikazani svi efekti i funkcije »Praznika mimoze«. Svojom disperzijom zahvatili su čitav niz djelatnosti, usloveli nove pojave, navike, a kao krajnji efekat sve više utiču na izgled pejzaža. Dosadašnja iskustva »Praznika mimoze« ukazuju na potrebu za daljom dogradnjom sadržaja ove manifestacije. Riječ je, prije svega, o potrebi za većim regionalnim i funkcionalnim obilježjem manifestacija koje se u okviru ovog »Praznika« održavaju. Ali, u toku devetogodišnjeg postojanja ovog praznika, sadržaj manifestacija nije naročito obogaćen niti proširen novim, čime se dovodi u opasnost i interes za ukupnom manifestacijom.

Afirmacija »Praznika mimoze« i njegova disperzija sve više nameću problem finansiranja njegovog programa. Očigledno je da je ova manifestacija po svom obimu i karakteru prerasla zamišljene okvire finansiranja i izvora, a po svom značaju uvrstila se u red naših najvećih turističkih manifestacija. Troškovi njenog održavanja, 1978. godine, iznosili su 1.438.700 dinara, ne računajući troškove participacije gradova učesnika kao i troškove nastupa pojedinaca i ansambala u Herceg-Novom. Dakle, moguće je govoriti o stvarnim troškovima koji se kreću oko 2.000.000 dinara. Ovo govori da »Praznik mimoze« zahtijeva institucionalnu i finansijsku organizaciju poput naših velikih kulturnih i turističkih manifestacija. I na dimenziji ovog problema moguće je sagledati veličinu ove manifestacije.

Disperzija proslave »Praznika mimoze« može da ima i negativne posljedice, ukoliko se ona bude manje vezivala za područje Boke. Naprotiv, disperzija i novi sadržaji, koji bi se uz ovu manifestaciju vezivali za područje Boke, kao, npr., osnivanje parka pomoraca u kojem bi se, u okviru proslave »Praznika mimoze« zasađivale egzotične vrste koje bi, po ugledu na nekadašnji običaj, donosili ovdašnji pomorci, učinili bi ovu manifestaciju interesantnijom i sadržajnijom, jer bi se sve više institucionalno vezivala za Herceg-Novi, a funkcionalno za čitavu Boku Kotorsku.

Summary

MANIFESTATIVE MOTIVES — THEIR EFFECTS AND FUNCTIONS IN VALORIZATION THE FLORISTIC RICHNESS OF BOKA KOTORSKA BAY THROUGH THE EXAMPLE OF THE «MIMOSA HOLIDAY»

Dr. Milenko PASINOVIC

Boka kotorska bay is one of the rare region whose natural richness is not estimated by the extent of possible physical exploitation but by the value of motives and their applications in tourism.

Among many natural motives we point the floristic richness which is the result of the natural and antropogenous factors. The antropogenous factor is especially marked at Herceg-Novi coastal belt where the exotic vegetation is very rich. The most exuberant is the mimosa whose more than 10.000 trees cover the whole riviera of Herceg-Novi. Among the wildgrowing vegetation of the coastal belt of Boka kotorska bay the oleanders vegetation is the most interesting for its curious and aesthetic motives and especially for their habitats near the small touristic settlement of Risan the unique example in our country. The most interesting among the mountain vegetation are the habitats of *Pinus halepensis* and *Pinus nigra* as well the cupressus trees at the Vrmac peninsula (765 m) which have recreative character and the forests of *Pinus heldereichi* covering the region of the mountain Orjen (1300 m above the sea level) being the relic and endemic species and therefore very interesting.

The mentioned floristic species are at the same time also the indicators of the coastal belt and mountain climate and first of all of their average temperature differences which during the coldest months are about 9°C and during the warmest ones about 7°C.

The «Mimosa holiday» is a peculiar manifestative motive which, besides the valorization of the mentioned floristic richness, represents a commercial, cultural, amusing and sporting characteristics. Some effects of this manifestation appear already in february when the celebration is held and they reflect on the positive touristic and economic profit of the hotel services being already in february 3,08% of the hotel services exploited to 76%.

The «Mimosa holiday» should become a peculiar and specific propaganda for the whole floristic richness of Boka kotorska bay pointing out that this floristic richness is the consequence of the various climates and the horizontal and vertical configuration of this bay and regional varieties what is very rare to find at such a small area being characterized by mediterranean and alpine climate tropic and alpine vegetation by sea and snow so close.